

СТ А Н О В И Щ Е

От: професор, доктор, **Искра Богданова Христова-Балканска**
Световно стопанство и МИО
Институт за икономически изследвания при Българска Академия на
Науките (ИИИ БАН), Секция „Международна икономика“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“.

Автор на дисертационния труд: **Виолета Николаева Тодорова**
Тема на дисертационния труд: **„Необслужваните кредити – причини, последствия и възможни решения“**

Научен ръководител: **гл. ас. д-р Дарина Колева**

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд „Необслужваните кредити-причини, последствия и възможни решения“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност, „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ към катедра „Финанси“, съгласно Заповед № 709/6.03.2025 г. на Зам-ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Виолета Тодорова е зачислена като задочен докторант през 2018 г. по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ към катедра „Финанси“ при УНСС. Докторантът има значителен професионален опит във финансите и правото. Работила е при Омбудсмана на Република България, а преди това, като Старши експертен сътрудник в Комисията по правни въпроси към Народното събрание на Република България.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд се състои от увод, четири глави, заключение, библиографска справка и приложения, с общ обем от 345 стр. в т.ч.

основен текст 232, 16 приложения и 165 литературни източници на български и английски език. Използваната литература е в областта на банките и финансите и е напълно съвместима с темата на дисертационния труд.

Актуалността на избраната тема от докторанта е безспорна, тъй като тя е насочена към изясняване на значението на стабилността на банките, при увеличение на необслужваните кредити при просрочия от страна на бизнеса и домакинствата на примера на България. Акцентът е също върху ефектите на натрупаните необслужвани експозиции в периода след Глобалната финансова криза от 2007-2009 г., както и настъпилите изменения в банково-финансовата дейност поради финансовата нестабилност в света.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В първата глава на дисертационния труд, се изтъква необходимостта от банковото кредитиране, с цел ускоряване на икономическия растеж. Подчертано е, че прекомерното кредитиране може да доведе до натрупване на необслужвани кредити в банките, което носи висок рисков фактор за финансовата система на страната, а чрез филиалите на банките неравновесията се транспонират и на световния финансов пазар.

Глава втора е посветена на видовете регулации, които управляват политиките на банките за преодоляване на рисковия фактор. Подчертава се необходимостта от съчетание на управлението на риска със заделянето на провизии във връзка с настъпването на непредвидими икономически и/или политически изменения.

В глава трета, иконометричният анализ предоставя доказателствен материал относно факторите, които вероятно обвързват необслужваните кредити на банките и икономическия растеж на страната. Прилаганите многофакторен и еднофакторен регресионен анализи позволяват дълбочинно изследване на факторите, които измерват ефектите на банковите кредити върху икономиката на страната и БВП.

Глава четвърта е посветена на поредица от превантивни и последващи методи за преодоляване на лошите кредити на банките в контекста на регулативната система на Базелските споразумения. Подчертано е значението на управлението на риска, за подобряване на

финансовата грамотност на населението, политика, силно подкрепяна от ЕС. Изяснява се значението на Европейският банков орган (ЕБО), както и на развитието на вторичните пазари на лоши кредити, като фактори за стабилизиране и финансиране на европейските икономики.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

- Дисертационният труд е многоаспектно изследване, посветено на натрупването на лоши кредити и на начините за ефективно управление на риска в банково-финансовата система на страната. Прави положително впечатление позоваването на широк кръг от литературни източници, вкл. и източници от български автори с принос в областта на банките и финансите. Формулираните резултати, след всяка глава, акцентират върху основните изводи след всяка глава.
- Многофакторният регресионен анализ е послужил за дефиниране на полезни изводи относно влиянието на основните макроикономически показатели върху дела на необслужваните и преструктурираните кредити. Изводите се подкрепят с еднофакторен регресионен анализ, показващ влиянието на дела на лошите кредити и преструктурираните такива, върху БВП.
- Защитена е главната изследователска теза на автора, а именно, че икономическите и финансовите сътресения увеличават опасността от необслужваните кредити в балансите на банките. Провеждането на умела превантивна политика за управление на риска е основният метод за уравновесяване на баланса на проблемната банка и за стабилизиране на банкова система.
- В дисертационния труд са анализирани мерки за предотвратяване на нарастването на необслужваните кредити чрез финансовата грамотност и управлението на личните финанси. Те са в основата на промяна в поведението на потребителите, как да избягват свръхзадлъжнялостта и поемането на необосновани финансови рискове.
- Не са пренебрегнати и мерките за избягване на натрупване на лошите кредити в европейската банкова практика. Изяснява се ролята на Европейския банков орган, като институция регулираща кредитните политики на застрашените от риск банки, която

препоръчва стратегии за преодоляване на опасността от натрупване на лоши кредити.

- Изяснени са подробно Базелските споразумения за регулиране на банковата сфера, чрез въвеждане на механизми за стабилизиране на банковата система. Изтъкната е политиката на МВФ, насочена към намаляване на дела на необслужваните кредити и развитието на вторичните пазари на кредити, както и на компаниите за управление на активите.
- Подчертан е интереса на ЕЦБ и на европейските финансови кръгове към развитие на финансови инструменти за преодоляване на опасността от натрупване на лоши кредити, а именно секюритизиране на активите, продажбата на лоши банкови кредити на инвеститори от капиталовия пазар и други.
- Допаднаха ми изводите относно сенчестия банков сектор, които въз основа на мрежи от финансови посредници прехвърлят активи, извършват операции на капиталовия пазар, финансират стартиращи фирми и други, без да са обект на наблюдение от регулаторните органи на банковата система и които допринасят за кризисни напрежения в световната финансова система.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът има 4 публикации по следните теми– необслужваните кредити в България, секюритизацията на активите, ролята на сенчестото банкиране, влиянието на инфлацията и икономическия растеж върху необслужваните и реструктурираните кредити.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отговаря на изискванията, като съдържание и представяне на същността на дисертационния труд. В Справката за приносите на дисертационния труд са посочени 6 приноси, които правдиво отразяват изследваните проблеми.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към докторантката имам следния въпрос:

Банките играят важна роля във финансирането на енергийния преход. Това са дългосрочни споразумения за финансиране, сложни за изпълнение. Един от проблемите на Европа е невъзможността да се прекрати посредничеството на финансирането на икономиката. От една

страна, спестителите имат силен вкус към сигурност. От друга страна, пазарното финансиране не може да измести банките, при финансиране на дългосрочни инвестиции. В този контекст какъв е капацитетът на европейската икономика да финансира дълги и рискови проекти с кратки и безрискови ресурси на спестявания?

8. Заключение

Съгласно изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (чл. 5, ал. 3) **убедено смятам**, че **Виолета Николаева Тодорова** е изпълнила всички необходими изисквания при изпълнението на дисертационния труд. Това ми позволява да препоръчам на Уважаемото Научно жури, да ѝ бъде присъдена образователната и научната степен „**доктор**“ по научно направление 3.8 Икономика, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“.

Дата

08.04.2025 г.

София

Написал становището:

/Искра Христова-Балканска/

Подпис: